

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

FEATURES OF THE STATE POLICY OF STIMULATING THE DIGITAL TRANSFORMATION OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN UKRAINE

У статті розглянуто особливості інституційного середовища розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні, зокрема, в аспекті реалізації ними цифрових перетворень. Досліджено позиції України в глобальних рейтингах сприятливості інституційних умов для розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу в країні і забезпечення їх цифровізації. Проаналізовано світовий та вітчизняний досвід формування та реалізації державної політики стимулювання процесів цифрової трансформації суб'єктів малого та середнього підприємництва. Визначено регуляторні, кадрові, фінансові, інфраструктурні та інформаційні бар'єри, що перешкоджають впровадженню вітчизняними суб'єктами малого та середнього підприємництва цифрових інновацій і в подальшому цифровій перебудові бізнес-моделі та бізнес-процесів їх розвитку. Визначено дієві заходи та інструменти державного стимулювання процесів впровадження цифрових технологій суб'єктами малого та середнього підприємництва.

Ключові слова: суб'єкти малого та середнього підприємництва, державна політика, стимулювання, цифровізація, цифрова трансформація.

В статье рассмотрены особенности институциональной среды развития

субъектов малого и среднего предпринимательства в Украине, в частности, в аспекте реализации ими цифровых преобразований. Исследованы позиции Украины в глобальных рейтингах благоприятности институциональных условий для развития субъектов малого и среднего бизнеса в стране и обеспечения их цифровизации. Проанализирован мировой и отечественный опыт формирования и реализации государственной политики стимулирования процессов цифровой трансформации субъектов малого и среднего предпринимательства. Определены регуляторные, кадровые, финансовые, инфраструктурные и информационные барьеры, препятствующие внедрению отечественными субъектами малого и среднего предпринимательства цифровых инноваций и в дальнейшем цифровой перестройке бизнес-модели и бизнес-процессов их развития. Определены действенные меры и инструменты государственного стимулирования процессов внедрения цифровых технологий субъектами малого и среднего предпринимательства.

Ключевые слова: субъекты малого и среднего предпринимательства, государственная политика, стимулирование, цифровизация, цифровая трансформация.

УДК 338.246.2

<https://doi.org/10.32843/bses.55-6>

Фролова Н.Л.

к.е.н., викладач

Навчально-науковий інститут

«Каразинська школа бізнесу»

Харківського національного університету

імені В.Н. Каразіна

Frolova Nataliia

Education and Research Institute

Karazin Business School

V.N. Karazin Kharkiv National University

The article considers the features of the institutional environment for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine, in particular in the aspect of their implementation of digital transformation. The positions of Ukraine in the global ratings of favorable institutional conditions for the development of small and medium-sized businesses in the country and ensuring their digitalization are studied. The article analyzes the world and domestic experience in the formation and implementation of state policy to stimulate the processes of digital transformation of small and medium-sized businesses. Regulatory, personnel, financial, infrastructure and information barriers that prevent domestic small and medium-sized businesses from implementing digital innovations and further digitally reconstructing the business model and business processes of their development have been identified. Defined measures and the instruments for governmental stimulation of the implementation process of digital technologies by small and medium-sized enterprises, the main of which are: development of a legal accountability and security of economic agents in the process of digital relationships; improvement of legislation in sphere of protection of intellectual property rights on digital innovation; implementation of targeted programs of state support the digital development of subjects of small and average business; initiating and supporting the implementation of industry-specific pilot projects for small and medium-sized businesses to implement digital technologies; applying a system of financial support tools for digitalization projects for small and medium-sized businesses, including soft loans, grants and subsidies, venture investments, and innovation vouchers; applying special legal and tax regimes to small and medium-sized businesses that initiated the digital transformation of the business model and business processes; formation of digital research platforms, in particular platforms for joint research and testing of digital solutions; development of a network of digital innovation centers for small and medium-sized businesses; development of high-quality infrastructure to ensure access of businesses and the population to digital service.

Key words: small and medium-sized businesses, public policy, incentives, digitalization, digital transformation.

Постановка проблеми. Домінування епохи кардинальних інновацій диктує нові правила ведення бізнес-діяльності, що потребує швидкої адаптації бізнес-суб'єктів до нових умов їх функціонування. Ключовим драйвером якісних змін сьогодні є цифровізація, масштабні та невідпинні процеси якої охопили всі сфери соціально-економічного життя країн, трансформуючи наявні галузі економіки та зумовлюючи появу нових сфер діяльності.

Однак, незважаючи на глобальний характер і масштабність процесів цифровізації, нині збе-

рігається значний розрив між країнами за рівнем їх цифрового розвитку. Відповідно до глобальних рейтингів, що дають змогу оцінити рівень цифрового прогресу країн, Україна значно відстає від світових лідерів цифровізації. Так, за Індексом мережевої готовності у 2019 р. Україна посіла 67 місце серед 139 країн (у 2016 р. – 64), за Глобальним індексом інноваційності – 47 місце серед 129 країн (у 2016 р. – 56), у Глобальному рейтингу цифрової конкурентоспроможності країна у 2018 р. зайняла 58 позицію серед 63 країн (у 2016 р. – 59). За рів-

нем розвиненості електронного урядування Україна у 2018 р. посіла 82 місце серед 193 країн світу, втративши 20 позицій порівняно з 2016 р.

Ключова роль у покращенні цифрового рейтингу країни на світовому рівні та формуванні передумов для цифрової трансформації бізнесу й суспільства належить державі, яка має не лише забезпечити впровадження електронного урядування і переформатування державних послуг у цифровий вигляд, але й зосередити увагу на створенні умов для цифровізації бізнесу й цифрової перебудови промисловості, активізації процесів розбудови цифрової інфраструктури, законодавчому закріпленні цифрових прав, створенні ефективної системи кібербезпеки користувачів в інформаційному просторі та захисту їх персональних даних. Це дасть змогу забезпечити найбільш сприятливе пристосування суб'єктів малого та середнього підприємництва до цифрових умов розвитку й досягти соціальної адаптації населення до цифрової економіки, що стане основою для подолання цифрового розриву України як в економічному, так і соціальному сенсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню основних аспектів цифровізації підприємств, зокрема суб'єктів малого та середнього підприємництва, а також безпосередньо вивченню особливостей державної політики стимулювання процесів реалізації ними цифрових перетворень присвячені праці багатьох учених, таких як І.В. Воловельська, В.В. Дикань, В.Л. Дикань, І.Б. Маркович, В.Б. Родченко, І.В. Струтинська, І.В. Токмакова [1–6]. Віддаючи належне вагомій науковій та практичній значущості праць названих учених, маємо відзначити, що недостатньо розглянутим залишається питання формування інструментарію державного стимулювання процесів впровадження суб'єктами малого та середнього підприємництва цифрових інноваційних рішень.

Постановка завдання. Метою дослідження є розроблення системи дієвих заходів та інструментарію стимулювання процесів цифрової трансформації суб'єктів малого та середнього підприємства в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Важливим індикатором оцінювання рівня сприятливості інституційного клімату в країні для ефективного функціонування суб'єктів малого та середнього бізнесу й забезпечення їх поступової цифрової трансформації на міжнародному рівні є Глобальний індекс легкості ведення бізнесу "Doing Business". Згідно з дослідженням "Doing Business – 2020", традиційно до п'ятірки лідерів рейтингу легкості ведення бізнесу увійшли Нова Зеландія, яка вже декілька років поспіль посідає перше місце, Сінгапур, САР Гонконг (Китай), Данія та Республіка Корея. Україна зайняла 64 сходинку серед 190 країн, покращивши рейтинг порівняно

з 2019 р., у якому країна опинилась на 71 місці. Зокрема, Україні вдалося покращити позиції за індикаторами таким чином: захист міноритарних інвесторів – на 27 позицій (із 72 за рейтингом 2019 р. до 45 за даними 2020 р.), отримання дозволу на будівництво – 10 позицій (30/20), підключення до системи електропостачання – 7 позицій (135/128), міжнародна торгівля – 4 позиції (78/74), реєстрації власності – 2 позиції (63/61). При цьому слід вказати на деякі негативні зміни позицій України у Рейтингу легкості ведення бізнесу, зокрема за індикаторами оподаткування країна втратила 11 позицій (54/65), забезпеченням виконання контрактів – 6 позицій (57/63), реєстрацією підприємств – 5 позицій (56/61), отриманням кредитів – 5 позицій (56/61), вирішенням неплатоспроможності – 1 позицію (145/146) [7]. За останні роки позиції України у Глобальному рейтингу легкості ведення бізнесу значно покращилися, зокрема, порівняно з 2012 р., коли країна посідала найнижче місце за період 2010–2020 рр., а саме 152 (рис. 1). Однак, попри зазначені зміни, за деякими з індикаторів країні так і не вдалося покращити власні позиції, що значно стримує зростання суб'єктів малого та середнього бізнесу й забезпечення їх цифрової трансформації.

У більшості розвинених країн світу сьогодні діють власні національні стратегії та програми цифровізації економіки й суспільства, процес формування та реалізації яких розпочався ще наприкінці 90-х рр. XX ст. – початку XXI ст. Так, у Німеччині нині реалізується "Digital Strategy 2025", у США – "Digital Economy Agenda 2016", у Великобританії – "UK Digital Strategy 2017", у Китаї – "Made in China 2025". Попри загалом схожість цілей та задач таких стратегічних та програмних ініціатив, слід вказати на те, що механізми та інструментарій їх реалізації різняться залежно від стратегічних пріоритетів економічного та соціального розвитку країни. При цьому загальною рисою та ключовою умовою успішної реалізації політики цифровізації у країнах світу є забезпечення злагодженої та гнучкої взаємодії держави, бізнесу та суспільства.

Основні цілі та завдання розбудови цифрової економіки в Україні знайшли відображення в Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України у 2018–2020 рр. і плані щодо її практичної реалізації. Як напрями цифрового розвитку країни визначено подолання цифрового розриву шляхом розвитку цифрових інфраструктур, забезпечення розвитку цифрових компетенцій, впровадження концепції цифрових робочих місць, стимулювання цифровізації реального сектору економіки, реалізація проєктів цифрових трансформацій і загалом забезпечення цифрового розвитку пріоритетних сфер життєдіяльності [8]. Практичне втілення перелічених документів покладено на створене

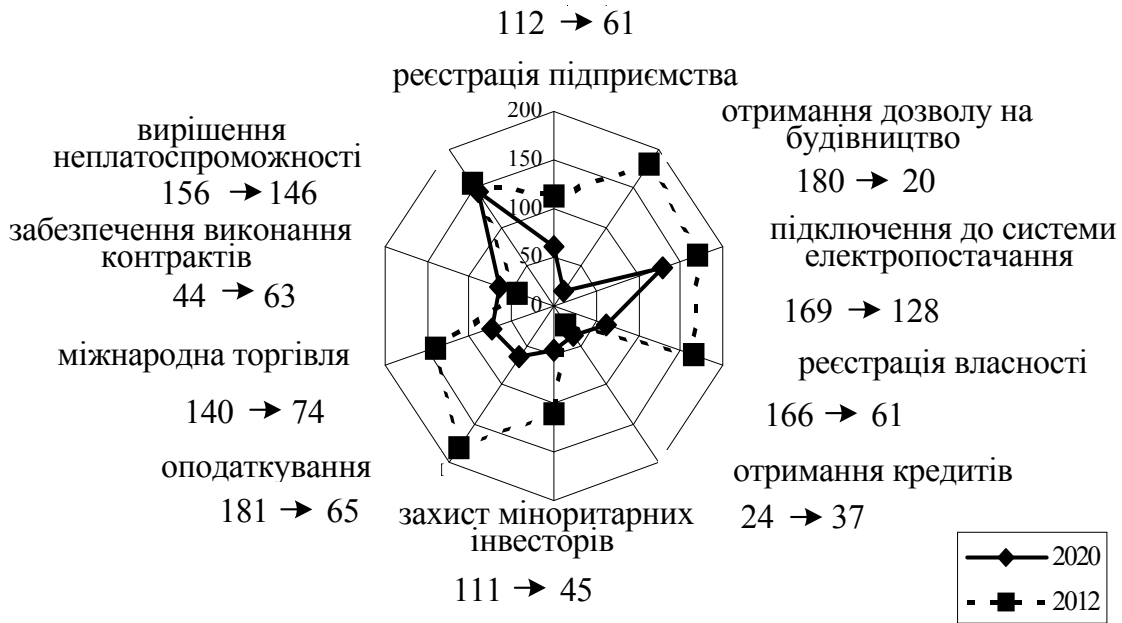

Рис. 1. Позиції України у глобальному рейтингу “Doing Business – 2020” у розрізі ключових індикаторів

Джерело: побудовано на основі джерела [7]

у 2019 р. Міністерство цифрової трансформації України. До 2024 р. Міністерством заплановано досягти таких амбітних цілей: 100% публічних послуг мають бути доступні громадянам та бізнесу онлайн; 95% транспортної інфраструктури, населених пунктів та їхніх соціальних об’єктів матимуть доступ до високошвидкісного Інтернету; 6 млн. українців будуть залучені до програми розвитку цифрових навичок; 10% досягне частка ІТ у ВВП країни [9]. Нині діяльність Міністерства зосереджена на впровадженні електронного урядування та реалізації відповідного проєкту «Дія: державні послуги онлайн» за загальної ігнорування потреби своєчасного освоєння цифрових навичок населенням та активізації процесів впровадження цифрових технологій бізнес-суб’єктами малого та середнього підприємництва. Відповідно до останніх законодавчих нововведень повноваження Міністерства розширено їх доповненням функцією формування та реалізації державної політики у сфері цифрових інновацій та технологій, що передбачає як формування стандартів щодо впровадження систем електронного документообігу, так і безпосередньо стимулювання процесу використання ІТ-технологій у різних сферах.

У контексті сказаного слід відзначити, що економічно розвиненим країнам світу сьогодні вдалося досягти значних результатів щодо цифровізації державних послуг, що дало змогу покращити інституційне середовище функціонування суб’єктів малого та середнього бізнесу й слугувало дієвим стимулом для активізації процесів їх цифрової трансформації. Згідно з дослідженням ООН “E-government development index 2020”

у 22% країнах світу відзначено значний прогрес у розбудові цифрового уряду. Лідерами рейтингу стали Данія, Республіка Корея та Естонія. До десятки передових країн світу щодо ефективності розбудови електронного уряду увійшли також Фінляндія, Австралія, Швеція, Великобританія, Нова Зеландія, США, Нідерланди, Сінгапур, Ісландія, Норвегія та Японія [10]. Так, наприклад, прийнята у Великобританії у 2014 р. цифрова стратегія базується на концепції «цифровізації за замовчуванням» і передбачає дотримання критеріїв стандарту надання цифрових послуг, що включають розуміння потреб клієнтів, використання гнучких, ітеративних та орієнтованих на користувача методів, відкритих стандартів і загальних платформ, стимулювання використання цифрових сервісів тощо. Дотримання таких принципів цифровізації, за оцінками уряду Великобританії, дає змогу щорічно економити до 1,8 млрд. фунтів [6]. Значним успіхом відзначилося впровадження концепції цифрової держави в Естонії, населення якої повністю перейшло до користування цифровими державними послугами (близько 99% державних послуг надається онлайн). Економічний ефект від впровадження електронного урядування виражається в економії державних витрат обсягом у 2% ВВП [11].

Стосовно цифровізації суспільства у країні слід відзначити, що її темпи залишаються на досить низькому рівні. За результатами дослідження щодо оцінювання рівня цифрової грамотності населення України, проведеного у 2019 р., встановлено, що 53,5% українців мають рівень цифрової грамотності нижче середнього, 37,9% грома-

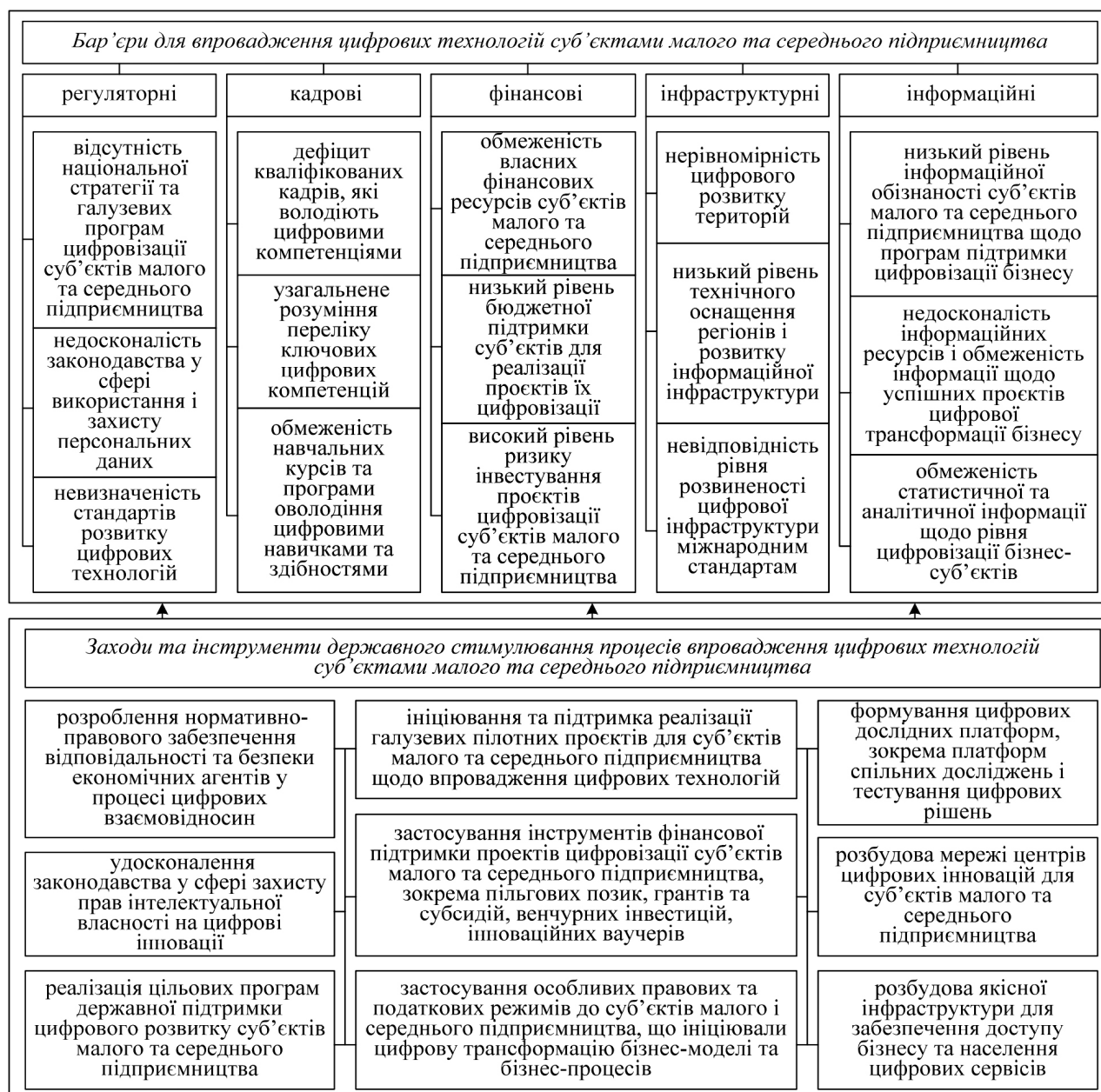

Рис. 2. Заходи та інструменти державного стимулювання процесів впровадження цифрових технологій суб'єктами малого та середнього підприємництва в Україні

дзян володіють низьким рівнем цифрових навичок, а 15,1% взагалі не мають належної цифрової обізнаності [12]. Значною мірою це зумовлено несформованістю середовища для освоєння та розвитку цифрових навичок у населення країни. У розрізі глобального рейтингу оцінювання рівня цифрового життя "Digital Quality of Life Index 2020" Україна посіла 65 позицію серед 85 країн із значенням індексу 0,47 (перше місце в рейтингу посіла Данія, маючи 0,79). Аналізу підлягали такі показники, як якість та економічна доступність мобільного та провідного Інтернету, розвиненість та розгалуженість цифрової інфраструктури, доступність і розвиненість цифрових державних послуг, рівень кібербезпеки та захищеності користувачів.

Задля подолання цифрового розриву в суспільстві Міністерством цифрової трансформації України в рамках реалізації загальної ініціативи «Держава в смартфоні» створено національну освітню платформу з цифрової грамотності «Дія: Цифрова освіта», що містить навчальні матеріали щодо оволодіння цифровими навичками населенням, зокрема представниками бізнес-спільноти. Крім того, створено офлайн-хаби для безкоштовного доступу до навчання на цій онлайн-платформі з цифрової грамотності та отримання консультацій провідних спеціалістів у цій сфері, а також найближчим часом плануються запуск онлайн-консультацій та відкриття консалтинг-зони для бізнесу.

Світовий досвід свідчить про те, що нині державною владою економічно розвинених країн активно реалізується політика щодо стимулювання процесів впровадження цифрових технологій суб'єктами малого та середнього бізнесу. Яскравим прикладом у контексті сказаного є політика Сінгапуру, урядом якого заплановано нарощення обсягів виробництва та реалізації цифрових технологій, зокрема для експорту в інші країни. Задля досягнення визначених цілей Урядом передбачено виділення 1,68 млрд дол. у найближчі чотири роки для забезпечення цифрової трансформації економіки та активізації процесів продукування цифрових інновацій, зокрема безпосередньо на розширення цифрових можливостей малого й середнього бізнесу державою заплановано спрямувати 56,43 млн. дол. Державні агентства та технопарки надають всебічну консультативну підтримку малому та середньому бізнесу для реалізації ініціатив їх цифрового розвитку. Завдяки активній політиці держави у сфері підтримки розвитку малого та середнього бізнесу Сінгапур посідає друге місце у світі за легкістю ведення бізнесу в країні, перше місце серед країн за рівнем розвитку інформаційних технологій та перше місце в топ-10 найбільш глобалізованих економік світу, як наслідок, є однією з найпривабливіших для інвестування країн з точки зору міжнародних корпорацій та інвесторів [13]. Також слід відзначити державну політику Німеччини у сфері підтримки цифрового розвитку малого та середнього бізнесу. Зокрема, нині заплановано впровадження програми "Digital Jetzt – Investitionsförderung für KMU", спрямованої на підтримку реалізації цифрових ініціатив суб'єктами малого та середнього підприємництва. Програмою передбачено надання фінансових грантів для активізації процесів впровадження цифрових технологій бізнес-суб'єктами й підвищення кваліфікації їх співробітників. Розмір таких фінансових грантів сягатиме 70% від загального обсягу витрат на цифрові рішення й може складати від 50 до 100 тис. євро [14].

В Україні сьогодні також анонсовано застосування інструментів державної фінансової підтримки реалізації цифрових змін суб'єктами малого та середнього підприємництва. У цьому сенсі викликає зацікавлення ініціатива держави щодо створення Фонду розвитку підприємництва, на забезпечення функціонування якого у 2020 р. державним бюджетом передбачено 2,0 млрд. грн. [15]. Також наприкінці січня 2020 р. державою задля фінансової підтримки розвитку суб'єктів малого та мікропідприємництва започатковано реалізацію програми «Доступні кредити 5–7–9%» [16], що передбачає використання інструментів здешевлення кредитних ресурсів, зокрема на основі часткової компенсації відсоткових ставок для реалізації інвестиційних

проектів і надання часткових гарантій за кредитами за відсутності необхідної застави для кредитування. Загалом станом на 22 червня 2020 р. у рамках реалізації цієї програми видано 721 кредит на загальну суму 509,43 млн. грн. [17].

Незважаючи на застосування державою фрагментарних інструментів активізації розвитку малого та середнього бізнесу, в Україні нині не сформовано сприятливе інституційне середовище для впровадження суб'єктами малого та середнього підприємництва цифрових інновацій, що зумовлено наявністю регуляторних, кадрових, фінансових, інфраструктурних та інформаційних бар'єрів (рис. 2). З огляду на характер названих деструктив слід вказати на доцільність вжиття державою таких заходів та інструментів стимулювання процесів впровадження цифрових технологій суб'єктами малого та середнього бізнесу, як розроблення нормативно-правового забезпечення відповідальності та безпеки економічних агентів у процесі цифрових взаємовідносин; удосконалення законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності на цифрові інновації; реалізація цільових програм державної підтримки цифрового розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва; ініціювання та підтримка реалізації галузевих пілотних проєктів для суб'єктів малого та середнього підприємництва щодо впровадження цифрових технологій; застосування системи інструментів фінансової підтримки проєктів цифровізації суб'єктів малого та середнього підприємництва, зокрема пільгових позик, грантів та субсидій, венчурних інвестицій, інноваційних ваучерів; застосування особливих правових та податкових режимів до суб'єктів малого й середнього підприємництва, що ініціювали цифрову трансформацію бізнес-моделі та бізнес-процесів; формування цифрових дослідних платформ; розбудова мережі центрів цифрових інновацій для суб'єктів малого та середнього підприємництва; розбудова якісної інфраструктури для забезпечення доступу бізнесу та населення цифрових сервісів.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, слід відзначити, що держава відіграє надзвичайно важливу роль у стимулюванні процесів цифрової трансформації бізнесу та суспільства. Однак сьогодні Україна перебуває лише на початку складного шляху цифрової перебудови суспільства та оцифрування бізнесу. Успішність досягнення зазначених цілей потребує реалізації державою важливих кроків щодо формування сучасного нормативно-правового базису цифровізації бізнесу та суспільства, якісного розроблення й повноцінного впровадження стратегій та програм цифрової трансформації бізнесу та промисловості з урахуванням передового світового досвіду розвитку цифрової економіки, розроблення дорожніх карт цифрової трансформації як бізнесу загалом,

так і окремих галузей, розбудови інноваційної інфраструктури, зокрема мережі індустриальних парків та галузевих центрів створення й трансферу технологій, застосування фінансово-кредитних інструментів активізації процесів цифрової перебудови бізнес-суб'єктів, впровадження навчальних програм та вжиття інформаційно-консультаційних заходів щодо формування цифрових навичок у представників бізнесу та суспільства загалом. Реалізація цих кроків дасть змогу сформувати дієвий інституційний базис забезпечення якісної цифрової трансформації бізнесу та суспільства й покращити цифровий рейтинг країни на світовому рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дикань В.Л., Воловельская И.В. Разработка организационно-экономической модели инновационной платформы. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. Вип. 68. С. 9–17.
2. Дикань В.В. Управление развитием высокотехнологичного производства в Украине. *Міжнародні транспортні коридори та корпоративна логістика* : тези доповідей за матеріалами XII Міжнародної науково-практичної конференції (2–4 червня 2016 р., м. Харків). Харків : УкрДУЗТ, 2016. С. 83–84.
3. Маркович І.Б., Струтинська І.В. Передумови та особливості зміни вимог до характеру ведення бізнесу в епоху цифровізації глобальної економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 41. С. 105–109.
4. Родченко В.Б., Белявцева В.В., Хрипунова Д.М. Дослідження доменів в розрізі формування стратегії смарт-спеціалізації. *Соціальна економіка*. 2018. Вип. 56. С. 69–77.
5. Токмакова І.В., Чередниченко О.Ю., Войтов І.М., Паламарчук Я.С. Цифрова трансформація залізничного транспорту як фактор його інноваційного розвитку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. Вип. 68. С. 125–134.
6. Что такое цифровая экономика? *Тренды, компетенции, измерение* : доклад к XX Апрельской международной научной конференции по проблемам развития экономики и общества (Москва, 9–12 апреля 2019 г.) / Г.И. Абдрахманова, К.О. Вишневский, Л.М. Гохберг и др. Москва : Издательский дом Высшей школы экономики, 2019. 82 с.
7. Украина. Благоприятность условий ведения бизнеса // Doing Business. URL: <https://russian.doingbusiness.org/ru/data/exploreeconomies/ukraine> (дата звернення: 08.06.2020).
8. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.06.2020).
9. Цілі до 2024 року / Міністерство та Комітет цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2020).

10. 2020 United Nations E-Government Survey. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/development/desa/publications/publication/2020-united-nations-e-government-survey> (дата звернення: 20.06.2020).

11. Цифровая страна: Время забыть о бумажных документах? *Новости бизнеса*. URL: <https://nv.ua/biz/experts/diya-i-didzhitalizaciya-cto-proishodit-v-ukraine-i-kak-budut-rabotat-dokumenty-onlayn-50072000.html> (дата звернення: 15.06.2020).

12. Жители центра Украины почти не владеют цифровой грамотностью. *Минцифры*. URL: <https://delo.ua/business/cifrovaja-gramotnost-naselenija-ukrainy-issledo-362594> (дата звернення: 24.06.2020).

13. Цифровая экономика Сингапура. Создание экономики будущего и инициатива «Умная нация». URL: <http://www.rsbctrade.ru> (дата обращения: 30.06.2020).

14. Digital Jetzt: Neue Investitionsförderung für KMU. URL: <https://www.unternehmenswelt.de/digital-jetzt-investitionsfoerderung-fuer-kmu> (дата звернення: 25.07.2020).

15. Про Державний бюджет України на 2020 рік : Закон України від 14 листопада 2019 р. № 294-IX. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-IX> (дата звернення: 06.06.2020).

16. Про затвердження Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF> (дата звернення: 06.06.2020).

17. Доступні кредити 5–7–9%: за минулий тиждень банки видали 82 кредити. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/06/22/662107> (дата звернення: 26.06.2020).

REFERENCES:

1. Dykan V.L. and Volovel'skaya I.V. (2019) Razrabotka organizatsionno-ekonomicheskoy modeli innovatsionnoy platformy [Development of the organizational and economic model of the innovation platform]. *Visnyk ekonomiky транспорту і промисловості*, vol. 68, pp. 9–17.
2. Dykan V.V. (2016) Upravlinnia rozvytkom vysokotekhnolohichnoho vyrobnytstva v Ukraini [Managing the development of high-tech production in Ukraine]. *Mizhnarodni transportni korydory ta korporativna lohystyka*: XII Mizhnar. nauk.-prakt. konf (Ukraine, Kharkiv, June 2–4, 2016). Kharkiv: UkrDUZT, pp. 83–84.
3. Markovych I.B. and Strutyns'ka I.V. (2019) Peredumovy ta osoblyvosti zminy vymoh do kharakteru vedenia biznesu v epokhu tsyfrovizatsii hlobal'noi ekonomiky [Prerequisites and features of changing requirements for the nature of doing business in the era of digitalization of the global economy]. *Prychornomors'ki ekonomichni studii*, vol. 41, pp. 105–109.
4. Rodchenko V.B., Beliavtseva V.V. and Khrypu-nova D.M. (2018) Doslidzhennia domeniv v rozrizi formuvannia stratehii smart spetsializatsii [Domain research in the context of smart specialization strategy formation]. *Sotsialna ekonomika*, vol. 56, pp. 69–77.
5. Tokmakova I.V., Cherednychenko O.Yu., Vojtov I.M. and Palamarchuk Ya.S. (2019) Tsyfrova transformatsiia zaliznychnoho transportu iak faktor joho innovatsijnoho rozvytku [Digital transformation of railway transport as a

factor of its innovative development]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 68, pp. 125–134.

6. Chto takoe tsifrovaya ekonomika? Trendy, kompetentsii, izmerenie [What is the digital economy? Trends, competencies, measurement]. *Problemy razvitiya ekonomiki i obshchestva: XX Mizhnar. nauk.-prakt. konf* (Russia, Moscow, April 9–12, 2019) / G.I. Abdrahmanova, K.O. Vishnevskiy, L.M. Gokhberg. Moscow: Izd. dom Vysshey shkoly ekonomiki, pp. 82.

7. *Russian.doingbusiness.org* (2020) Ukraine. Favorable business conditions, available at: <https://russian.doingbusiness.org/ru/data/exploreconomies/ukraine> (accessed 08 June 2020).

8. *Legislation Of Ukraine (2018)* About approval of the Concept of development of the digital economy and society of Ukraine for 2018-2020 and approval of the action plan for its implementation, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (accessed 12 June 2020).

9. *Ministry and Committee for digital transformation of Ukraine (2020)* Goals until 2024, available at: <https://thedigital.gov.ua> (accessed 12 June 2020).

10. *United Nations (2020)* 2020 United Nations E-Government Survey, available at: <https://www.un.org/development/desa/publications/publication/2020-united-nations-e-government-survey> (accessed: 20 June 2020).

11. *Nv.ua/biz (2020)* Digital country: Time to forget about paper documents?, available at: <https://nv.ua/biz/experts/diya-i-didzhitalizaciya-chto-proishodit-v-ukraine-i-kak-budut-rabotat-dokumenty-onlayn-5007-2000.html> (accessed: 15 June 2020).

12. *Delo.ua (2019)* Residents of the center of Ukraine almost do not have digital literacy-Ministry of Finance, available at: <https://delo.ua/business/cifrovaja-gramotnost-naselenija-ukrainy-issledo-362594> (accessed: 24 June 2020).

13. *Rsbctrade.ru (2019)* Singapore's digital economy. Creating the economy of the future and the Smart nation initiative, available at: <http://www.rsbctrade.ru> (accessed: 30 June 2020).

14. *Unternehmenswelt.de (2020)* Digital Jetzt: Neue Investitionsförderung für KMU, available at: <https://www.unternehmenswelt.de/digital-jetzt-investitionsfoerderung-fuer-kmu> (accessed: 25 July 2020).

15. *Legislation Of Ukraine (2019)* About the State budget of Ukraine for 2020, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-IX> (accessed: 06 June 2020).

16. *Legislation Of Ukraine (2019)* On approval of the Procedure for providing state financial support to microenterprises and small businesses, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF> (accessed: 06 June 2020).

17. *Economic truth (2020)* Available loans 5–7–9%: over the past week, banks issued 82 loans, available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/06/22/662107> (accessed: 26 June 2020).